

Medlemmer Utenriks- og forsvarskomiteen

Vår saksbehandler: Lars Ullensvang	Kopi til [Kopi til]	Vår referanse Prop 1.S (2023- 2024)/2024/LU/lu	Vår dato 18.10.2024
Internt [Internt]	Intern kopi til BFO Hovedstyre KAFO	Tidligere referanse [Year/IN/in]	Tidligere dato [Dato]

Høringsuttalelse til Forsvarsbudsjettet Prop. 1.S (2024-2025)

Befalets Fellesorganisasjon (BFO) takker for muligheten til å få gi sine innspill i høringsuttalelse til Forsvarsbudsjettet Prop. 1.S (2024-2025).

Høringsuttalelse er vedlagt nedenfor.

BFO stiller gjerne opp i etterkant av høringen for å utdype våre synspunkt.

Oslo, 15. oktober 2024

Med vennlig hilsen

Dag Stutlien
Leder BFO

Tel: +47 930 67 475
Epost: dag.stutlien@bfo.no

BFO – Høringsuttalelse til Forsvarsbudsjettet Prop. 1.S (2024-2025)

Et samlet Storting vedtok i vårsesjonen en historisk enstemmig langtidsplan for Forsvaret. Det er derfor naturlig å vise til avsluttende ord i planen, «[t]il syvende og sist er det menneskene som skal utarbeide, gjennomføre og holde forsvarsløftet». I denne sammenhengen er det viktig å erkjenne at menneskene det vises til er forsvarsledelsen, regjeringsapparatet og representantene på Stortinget. Løftet som er gitt nasjonen, realiseres ikke uten at disse menneskene står ved sitt løfte gjennom krevende og skiftende tider. Når alt henger sammen med alt, og det som ikke gjør det burde ha gjort det – fordrer det også å evne å beslutte helhet og ikke enkeltsak.

Befalets Fellesorganisasjon (BFO) registrerer med glede, i respekt for den sikkerhetspolitiske situasjonen, at den styrte nedbyggingen og avviklingen som har preget Forsvaret i flere tiår nå er over. Styrkingen av forsvarsbudsjettet, gjennom revidert nasjonalbudsjett i 2024, har innfridd NATOs to-prosentmål i år og etablerer dette som et gulv å bygge videre på. Dette gjør det også mulig å bli mer konkret på tiltak som vil gi effekt, for å få det forsvaret vi har til å virke.

BFO mener følgende grep må gjøres for å forbedre dette budsjettet

- Øke tildelingen til øving, vakt og trening
- Forsere tilsetting av nytt personell, gjennom å øke stillingsrammen utover budsjettforslaget
- Evaluere om ordningen med militære studenter er formålstjenlig og gir innsparing
- Sikre en pensjonsordning for militære, som ikke utfordrer realisering av langtidsplanen

Bakgrunn

Inn i langtidsplanperioden 2021–2024 hadde forsvarssektoren med seg et effektiviseringskrav på 1,9 milliarder 2020-kroner, i tillegg til et etterslep på 400 millioner kroner fra forutgående fireårsperiode. Regjeringen følger opp den forventede gevinstrealiseringen fra forrige LTP, og venter å ha realisert gjenstående effektiviseringsgevinster innen utgangen av 2026. Forsinkelse i frigjøring av midler har måttet dekkes innenfor budsjetttrammen, det vil si ved å kutte i drifts- og investeringsutgifter. Det er altså et paradoks at til tross for at forsvarssektoren ikke lenger skal bygge ned, men bygge opp, så legges det budsjettkutt til grunn. Det er betimelig å påpeke sammenhengen mellom å få det vi har til å virke og overdreven tro på effektivisering samt gevinstrealisering før tiltak er implementert. BFO viser her til tidligere budsjettinnspill, spesielt med hensyn på situasjonsbeskrivelse av status for Forsvaret. Til tross for at det har vært en økning i budsjettene over tid, kommer effekten av tidligere omstillinger nå til syne. Trolig ville økt tillit til de ansatte som sitter med kunnskapen om hva som skal til, og hva som kunne vært løst bedre, bidratt mer til forbedring og effektivisering av reell forsvarsevne enn dyre konsulenter.

Det fremgår av budsjettframlegget at eiendom, bygg og anlegg (EBA) i forsvarssektoren har vært forsømt. Dette gjelder særlig, men ikke avgrenset til, personellrelatert EBA. Å erstatte eller modernisere bygningsmasse som enten er arv fra siste krig eller marshall-hjelpen like etter, vil kreve betydelig investering i mange år fremover. EBA for å sikre forsvarsevne over tid, tilpasset for effektiv drift, men ikke minst standard som i samfunnet forøvrig er viktig for Forsvaret som en trygg og attraktiv arbeidsplass. Det samme gjelder også forøvrig tilgang på nok og riktig materiell.

BFO finner det betryggende at regjeringen erkjenner at personellet er det viktigste Forsvaret har, samt at det for å lykkes med Forsvarsløftet er behov for et personell- og kompetanseløft. I det offentlige ordskiftet er utfordringene Forsvaret står i, benevnt personellkrise, personellflukt, kompetansekrise og kompetanseflukt. Kjært barn har mange navn, likevel er det samlet sett et uttrykk for det samme. Balansen mellom rettigheter og plikter er over år forrykket i negativ retning. Ordninger som i sin tid ble innført for å kompensere for Forsvarets særpreg er fjernet, mens særlige plikter fremdeles opprettholdes. Det er dermed ikke bare en ting som må rettes opp for å gjenopprette balansen. Denne etablerte skjevheten har resultert i at ansatte i forsvarssektoren finner andre arbeidsgiver mer attraktive. Så langt har ikke forsvarssektoren lyktes med å få de ansatte til å bli og dermed beholde kompetansen.

Det blir i budsjettforslaget vist til en økning i utdanningskapasitet. Dette er både viktig og riktig. Like viktig som antall skoleplasser er også kvaliteten på utdanningen. Endringer i nær fortid har i etterpåklokskapens lys ikke bidratt til å øke denne.

Militær kompetanse er ikke hylleware som kan kjøpes i det offentlige utdanningsapparatet. En viktig erkjennelse er at militær kompetanseproduksjonen foregår både ved Forsvarets Høgskole (FHS) og gjennom vakt, øving og trening ved avdeling. Av de tjue årene det tar å utdanne en fregatt- eller bataljonssjef, så skjer de aller fleste i avdeling. Å ikke styrke budsjettet med tilstrekkelige midler for å gjennomføre øving, vakt og trening bidrar dermed til å tappe Forsvaret for kompetanse. Tilstrekkelig aktivitetsnivå bidrar ikke bare til å kvalifisere personell for videre karriere og mestringsfølelse, men også til å opprettholde troen blant de ansatte på Forsvarets evne til oppdragsløsning.

Personell og kompetanse er sammen med tilgang på nok materiell, som eksempelvis ammunisjon og uniformer, samt EBA forutsetninger for å starte oppbygning av mer robuste styrkestrukturer. At det blir bevilget penger for å starte fremskaffelsesprosesser gir ingen synlig effekt for personellet før om flere år. Det er derfor strengt nødvendig å gjøre grep som gir synlig effekt på kort sikt. Ytterligere styrking av personellens vilkår, utover det som ligger inne i budsjettforslaget, vil gi rask og synlig effekt for den enkelte.

BFO erfarer at selv de aller yngste ansatte i dag er svært opptatt av pensjon. Slik var det ikke tidligere. Militært tilsatte er i dag eksponert for en pensjonsflokke. Pensjonsgrunnlaget; herunder pensjon på en større del av inntekten, jf. forsvarsforliket, er overlatt til rettsapparatet å avdømme. Hva konsekvensene av forestående dom blir er uvisst. Pensjonsordningen for personell med særalder har siden august 2023 vært gjenstand for en prosess, der regjeringen river forutsetninger personellet i Forsvaret har gjort sine karrierevalg på. Dette oppleves som et pensjonsran av de ansatte. Samfunnskontrakten mellom Stortinget og de militære vil kunne settes på prøve dersom pensjonsvilkårene ikke blir bedre enn det som foreligger fra regjeringen. Her sitter Stortinget selv med nøkkelen for å kunne holde Forsvarsløftet. Det siste elementet i pensjonsflokken er særaldersgrense. Når alle skal stå i arbeid lengre, kanskje også personellet i Forsvaret, så er det viktig å huske at en del av omstillingen de siste tiårene har redusert støtteapparatet og flyttet stillinger til den «spisse enden» og til mer aldersavhengige stillinger. Akkurat det blir en utfordring for fremtiden.